

AVRUPA KOMİSYONU'NUN TÜRKİYE'YE İLİŞKİN 2012 İLERLEME RAPORU

Avrupa Komisyonu'nun Türkiye'ye ilişkin 2012 İlerleme Raporu 10 Ekim'de açıklandı. Açıklanan rapor hem AB Bakanlığı hem de Dışişleri Bakanlığı'nca tepkiyle karşılandı. AB Bakanı Egemen Bağış, raporun bir karne olmadığını belirterek özellikle siyasi kriterlerinin "hayal kırıklığı" ile karşılandığını belirtti. Dışişleri Bakanlığı ise yaptığı açıklamada, geçtiğimiz yıllar içinde yayınlanan raporlarla kıyasla "olumlu unsurlardan ziyade, olumsuz unsurlara odaklanıldığı ve ağırlık verildiğinin müsaade edildiğini, bu haliyle raporun dengesiz olduğunu" belirtti.

Yabancı medyada raporun Avrupa Birliği'nin verdiği en sert rapor olduğu ifadeleri yer aldı. Wall Street Journal, "Türkiye'nin AB Giriş Müzakereleri Çıkamazda" başlıklı haberinde, AB'nin Türkiye'ye bilindik ve daha tahmin edilebilir mesajlar verdiğini belirterek, iki yıldan daha fazla bir süredir hız kaybeden üyelik müzakerelerinin hemen başlamasına ilişkin çok az umut verdiği değerlendirmesini yaptı. İngiliz Financial Times gazetesi, AB'nin 2012 İlerleme Raporu'nda Türkiye'yi basın özgürlüğü, tutuklu gazeteciler, internet sitelerinin kapatılması ve hukukun üstünlüğü konusundaki kaygıların giderilmesinde başarısız olunması konularında sert bir şekilde eleştirdiğini ifade etti. Söz konusu raporun AB'nin en sert raporu olduğunu belirten gazete, Pensilvanya Lehigh Üniversitesi'nden uzman Henri Barkey'in, "Ordu müziğinin müzikle ilişkisi neyse Türk adalet sisteminin adalet ile ilişkisi odur: Görünürde kanunların bir şekli ve kuralları ve bir sistem var ancak bu gerçek bir hukukun üstünlüğü değil" yorumlarına da yer verdi.

Raporun siyasi kriterleri

Komisyon raporunda, değerlendirme süresi olarak, Eylül 2011 ile Ekim 2012 arasındaki bir yıllık dönem ele alınıyor. Bu dönemde gündemde olan dava süreçleri ile hukuk ihlallerine uzun ve detaylı bir şekilde yer veriliyor. Komisyon, temel haklarda ilerleme olmadığını, düşünce özgürlüğüne yönelik artan ihlallerin endişe verici olduğunu, basın özgürlüğünün de uygulamada kısıtlanmaya devam ettiğini ve bağımsız, tarafsız ve etkin bir yargı sistemi için daha fazla çaba gösterilmesi gerektiğinin altını çiziyor. Raporda yazar ve gazetecilere çok sayıda dava açıldığına ve ofosansürün yaygınlaştığına da dikkat çekiliyor.

İlerleme Raporunun üzerine durduğu siyasal konular yukarıda sayılan ana başlıklar altında toplanıyor. Raporda, ülke gündeminde yer alan tüm siyasi başlıkların özetlenerek, alt maddelerin hukuki – siyasi bir bakış açısıyla değerlendirildiği söylenebilir.

Rapor, Ergenekon ve Balyoz davalarının yasal süreçlerine değinerek başlıyor.

Kopenhag Siyasi Kriterleri'nin uygulanması gereğinin altını çizen başlıkta, bu dava süreçleri öncesinde yapılan soruşturmanın hızlıca genişletildiği ve yargının genel olarak toplanan ya da gizli tanıklar tarafından sağlanan kanıtları asıl kabul ettiği belirtildikten sonra dava süreçlerinin uzunluğunun yarattığı sıkıntılar vurgulanıyor. Yargısal süreçlerin, savunma hakkını garantiye almak ve bu davalarda şeffaflığı desteklemek için hızlandırılması gerektiği de altı çizilen konular arasında. Rapor, ifade özgürlüğü ihlallerinin arttığını ve medya özgürlüğünün pratikte, geçtiğimiz yıllara kıyasla daha çok kısıtlandığını da belirterek 95 gazetecinin cezaevinde, 2800 öğrencinin tutuklu olduğunu da belirtiyor.

Kürt Sorunu "Türk demokrasisi için hala kilit bir sınav " olarak tanımlarken, Balyoz ve Ergenekon gibi, KCK davasında da soruşturma kapsamının çok hızlıca genişletildiği ve dava süreçlerinin uzunluğunun da yarattığı sıkıntılara değiniliyor. Balyoz, Ergenekon ve KCK gibi davaların ülkede siyasi kutuplaşmaya neden olduğu da vurgulanıyor.

Uludere Olayı'nda 34 sivilin öldürülmesi konusunda, Türkiye'nin soruşturmada ve kamuoyuna yansıtmada şeffaf olmadığı belirtilerek, Ülkenin Kopenhag siyasi kriterlerine uygun bir şekilde davranmadığı saptamasında bulunuluyor. Alevilere yönelik ayrımcılığın devam ettiğini, Kürt sorunu konusunda AKP ve CHP'nin ortak çözüm arama yollarının kapatıldığı da raporda değinilen siyasi konular arasında. Aynı zamanda nüfus cüzdanındaki din hanesinin kaldırılması, bu yıl da raporda yer alıyor.

Darbe planı iddialarıyla ilgili soruşturmanın, "çap genişliğinin ve adli kovuşturmadaki eksikliklerin gölgesinde kaldığı", "Güneydoğu'daki yönetimlerin çok sayıda yerel politikacının tutuklanmasından zarar gördüğü" gibi ifadeler de raporda yer alıyor.

Güvenlik güçleri üzerinde sivil denetiminin artması ve Genelkurmay'ın siyasi konulardan uzak durması ise, raporda olumlu olarak değerlendirilen konular arasında yer alıyor.

Yeni Anayasa konusu

Anayasa Uzlaşma Komisyonu'nun eşit kurulumuna değinen raporda, katılımcı ve müzakereci bir anayasa yazım sürecinin önemine vurgu yapılıyor. Ancak Türkiye'nin yeni bir anayasa yapımı sürecine girmesine karşın, "siyasi kriterleri karşılamak için esaslı bir ilerleme" sağlaması konusundaki kaygıların büyüdüğü de belirtiliyor.

Anayasa Uzlaşma Komisyonu'nda olası çatışma alanları ise şöyle belirleniyor: yasama – yürütme ve yargının ayrımı, devlet- toplum – din ilişkilerinin yeniden düzenlenmesi ve Kürt sorunu konusunda vatandaşlık, anadilde eğitim ve özerk yönetim meseleleri. BDP'nin, temmuz ayında, temel hal ve özgürlükler başlığı altındaki tartışmaları sonucunda, tarafını en çok belli eden parti olarak öne çıktığı da belirtiliyor. Başkanlık ve yarı başkanlık sistemlerinin ve sistem tasarımlarının da gündeme geleceği belirtiliyor.

Temelde anayasa konusunda olumlu adımlar atıldığını vurgulayan rapor, Anayasa Uzlaşma Komisyonu'nun bu değişiklikleri nasıl yapabileceği konusunda bir belirsizlik olduğunu belirtiyor. Mevcut Anayasanın 175. Maddesinin, var olan metin üzerinde değişikliği öngördüğü ifade edilen raporda, hazırlanacak yeni anayasanın hangi yasal süreci takiben hayata geçeceği konusu da altı çizilen bir not olarak yer alıyor.

Aynı zamanda, raporda, hazırlanacak yeni anayasanın kurumlar arası ilişkileri güçlendirerek, demokrasiyi güvence altına alması, hukukun üstünlüğü ilkesinin hayata geçirmesi, insan hakları ve azınlıklar konusunda uzun süredir gündemde olan sorunların çözüm metni olması ifadeleri yer alıyor.

Yargı reformu konusu

Yargıda, raporun değerlendirildiği tarihte yürürlüğe giren 3. yargı paketinin olumlu olduğu ve yeni yargı reformu stratejisinin de beklenildiği belirtiliyor. Yargı reformlarındaki problemlere değinilerek, yargının etkinliğini ve verimliliğini arttıracak yöntemlerin gerekliliği vurgulanıyor.

Türkiye'nin temel haklar konusundaki eksikliklerinin, terörizm ve organize suçlarla ilgili hukuki çerçevenin ifade, toplantı ve örgütlenme özgürlüğü ile adil olarak yargılanma hakkını kısıtlamasından kaynaklandığı ifade ediliyor.

Avrupa Komisyonu, yargı önüne çıkarılmadan önceki tutukluluk süresinin uzunluğu gibi diğer sorunların giderilmesi için, üçüncü yargı reformunun ardından "ek adımların atılması gerektiğini" belirtiyor.

Sonuç olarak, 2012 Yılı İlerleme Raporu Avrupa Komisyonu'nun Türkiye'nin Kopenhag siyasi kriterlerine uyumu konusunda müzakereler başladıktan sonraki en ağır saptamalara yer verdiği rapor olarak değerlendirilebilir.

Avrupa Komisyonu, "hukukun üstünlüğü" ilkesini genişleme stratejisinin merkezinde konumlandığını " 2012 Genişleme Stratejisi Belgesi"nde özellikle vurgulamaktadır. Bu vurgunun etkisiyle, Türkiye'nin 2012 İlerleme Raporu'nda, ülkenin geçirmekte olduğu hukuki süreçlerin, AB tarafından dikkatle takip edildiği ve adı geçen dava süreçlerinde özellikle soruşturma süreleri, dava soruşturmalarının hızlıca genişletebilmesi, bununla bağlantılı olarak iddianamelerin geniş kapsamı ve dava süreçlerinin uzunluğu konularına yoğunluk verildiği söylenebilir. Özellikle "adil yargılama" ilkesi, yargının yapacağı reformlarda vurgulanan noktalar arasında. Bu alanlarda Avrupa Komisyonu'nun yargı ve siyaset ilişkisini vurgulayarak yargıda reformlara hız verilmesini önermesi, Türkiye'nin önünde, orta vadede aşılacak bir problem olarak ortaya çıkmaktadır. Hem AB Bakanlığı'nın hem de Dışişleri Bakanlığı'nın rapora yönelik tepkileri ise genel olarak Türkiye-AB ilişkilerinde de "siyasi" bir duraklamanın sinyallerini vermektedir.